

První komnaty Vnitřního hradu – souhrn

Následující odstavce představují souhrn dosavadní skupinové práce s textem Vnitřního hradu při pravidelných večerech četby, které probíhají na Karmelu Edith Steinové v Jinonické ul. 22 od ledna 2007. Slouží k základní orientaci pro ty, kteří se z různých důvodů neúčastnili některého z předchozích setkání.

V prvních komnatách nás Terezie upozornila na krásu a důstojnost lidského nitra a aby ji lépe přiblížila, přirovnala naše nitro k nádhernému hradu či zářivému drahokamu. Zmínila, jaké výhody přináší, když porozumíme naší hluboké identitě, když se pokusíme do hloubky prožít, kým jsme.

Přestože jde o identitu, prožívanou zásadně ve vztahu k Bohu, na začátku Terezina pojednání o duchovním životě je tedy **člověk**. Člověk, který je utvořen k Božímu obrazu, který je schopen ho jakýmsi způsobem pojmout (společenství s Bohem není jen cílem, k němuž jsme povoláni, ale zároveň jsme strukturováni jako „schopni Boha“, *capax Dei*, jako Boží příbytek).

Aby Terezie naznačila, že v polyvalentní symbolice hradu nejde tak o pevnost a tvrdost (jež oba zmíněné symboly, hrad i drahokam, mohou naznačovat), ale především o tuto prvotní důstojnost a bohatství vnitřního života otevřené každému člověku, popisuje hrad jako zářící křišťál, plný světla, vzácný a průsvitný, velký jako nebe, s mnoha příbytky. Je dobré při setkání s těmito a dalšími přívlastky, kterými chce vystihnout nádheru hradu, nahlédnout do biblických citací, jež s nimi souvisí: Jn 14,2 (příbytky v nebi), Př 8,31 (Bůh má zalíbení v lidských synech) a zejm. Gn 1,26-27 (člověk stvořený k Božímu obrazu a podobě).

Zde je také zdroj nádhery onoho vnitřního prostoru, tedy, že „nás stvořil k svému obrazu a podobě“. Není samozřejmé, že tuto identitu vědomě prožíváme a Terezie se hned v prvních odstavcích své knihy pozastavuje nad tím, jak je možné, že jí věnujeme v našem životě tak malou pozornost:

Je to velká škoda a nedostatek, že z vlastní viny nerozumíme sobě samým a nevíme, kdo jsme. Nebyla by to hanba, dcery moje, kdyby se někoho ptali, kdo je, a on by neuměl odpovědět, a nevěděl by ani, kdo je jeho otec a matka a z jaké pochází země? Jestli by toto bylo považováno za hroznou nevědomost, ještě horší je, když se nesnažíme poznat, kdo jsme, a jen tak přebýváme v tělech a jen tak zhruba víme, že máme duši, protože jsme to zaslechli a protože nám to říká víra. Avšak jen zřídka uvažujeme o tom, jakého dobra by mohla dosáhnout duše, kdo v ní přebývá nebo jak velkou má cenu, a odtud plyne naše malá péče o šlechtění její krásy: všechno nás táhne k tomu, abychom se starali o obrubu, do níž je drahokam zasazen, či o vnější ochranný val, jímž jsou naše těla.

Podivuje se tedy, jak je vůbec možné, že se spokojujeme s neznalostí o sobě samých či s pouze povrchním či zvykovým věděním, aniž bychom jím byli na existenciální rovině dotčeni. Když Terezie mluví o sestupu do vlastního nitra, tedy o „vstupu do hradu“, jehož branou je modlitba, pravděpodobně nemá na mysli egoistické soustředění na sebe. Jde spíše o varování před rizikem ztráty sebe sama ne pro druhého či pro Boha, ale z přílišné exteriorizace, z odcizení sobě samým, ze strachu nahlédnout do vlastního nitra. Terezie nevyzývá k prosté introspekci, jde o náboženské gesto, jehož cílem je dotknout se kořenů naší identity, které jsou skryty za vrstvami našich životních úspěchů a neúspěchů, za světem našich myšlenek a emocí, názorů a předporozumění.

Toto všechno spoluutváří naši osobnost, je součástí jejích „příbytků“, kterých je mnoho (nespočet, milióny!, píše Terezie), „některé se nachází nahoře, jiné dole, další po stranách a uprostřed“ – to vše se už nachází v hradních prostorách našeho vnitřního života, avšak není totožné s nejhlubším pramenem, zdrojem všeho života, který Terezie zmiňuje v úvodu druhé kapitoly prvních komnat, kde

jako z velmi průzračného pramene vycházejí stejně čisté pramínky, tak i duše v milosti koná skutky Božímu zraku i lidem velmi milé, protože vše pochází z pramene života, kde je duše zasazena tak jako strom u vodních proudů¹, a nemohla by přinášet svěžest ani nabízet dobré plody, kdyby tu nebyla vkořeněna, živena a chráněna před uschnutím.

Toto poznání, „kým jsme“ a „kdo je náš otec a matka a z jaké pocházíme země“² nás má provázet až do posledních komnat vnitřního hradu. Vždyť „nikdo nepochopí všechny milosti, které Bůh obvykle uděluje duším i rozdíl mezi nimi“, proto také je zbytečné se domnívat, že čtenářova-naše zkušenost bude zcela totožná se zkušeností Terezie s Bohem. Co je podstatné, je vědět, „že vůbec je něco takového možné“, a to už zde na zemi a pokud milosti, které Bůh připravil pro náš život nejsou právě takové a nám ještě dosud zbývá je v našem životě uvidět, je dobré si připomenout, že vše tu slouží k tomu, abychom „více milovali toho, který nám uděluje tolik milosrdenství ze své veliké moci a vznešenosti.“ Vždyť přece „projevy Boží lásky jsou ještě mnohem větší. Kdo tomu nevěří, nezakusí je na vlastní kůži...“

Počátkem a základem vnitřního života je pro Terezií vnitřní modlitba. Není tu zásadní rozdíl, zda přitom pohybujeme rty, či mlčíme, ale zda jsme si skutečně vědomi kontextu vztahu, o který tu jde:

„Když si někdo nevšímá, s kým mluví, o co prosí, kdo je ten, který žádá, a ten, od koho to žádá, nemůže být podle mě o modlitbě ani řeč, i když při tom hodně pohybujeme rty. Někdy půjde o dobrou modlitbu i v případě, že ji podobné úvahy doprovázet nebudou, protože stačí, když se nad tím člověk zamyslí jindy. Má-li však někdo ve zvyku mluvit s Boží Velebností jako s nějakým otrokem, aniž by pomyslel na to, zda promlouvá dobře nebo špatně, spokojen s tím, co mu přijde na jazyk, a přesvědčen o tom, že to umí, když už se to mnohokrát pomodlil, nejde podle mého názoru o modlitbu.“

Když si tedy uvědomuji svou vlastní identitu v Boží přítomnosti, před Bohem, který mě staví do života a takového, jaký jsem, mě přijímá a miluje a provází životem.

Hřích a poznání sebe sama tvořilo základní téma druhé kapitoly prvních komnat. Podstatné nalezneme na stránkách komentáře T. Alvareze, zde jen připomeňme, že zdroj našeho jednání je určující pro jeho výsledky: Terezie rozlišuje mezi tím, zda naše jednání vychází z „pramene života“, kterým je Bůh, či „z jiných, velmi temných a páchnoucích vod“, z nichž duše čerpá, když se z vlastní vůle oddělí od prvního pramene. Hřích ovšem nemění naši hlubokou identitu, zůstáváme dál Božím obrazem, ovšem

„je jako nádherný drahokam vystavený slunci, přes který přehodíme velice tmavý kus látky; i když se do něj bude slunce dál opírat, krystal samozřejmě nezazáří svou nádherou. Ach duše vykoupené krví Ježíše Krista! Kéž byste porozuměly a měly samy nad sebou slitování! Jak je možné, že se nesnažíte strhnout látku zakrývající drahokam?“

Poznání negativních stránek naší osobnosti, včetně hříchu, může mít podle Terezie dvojitý užitek: nabýt bázně před Bohem a především pokory. Bázně lásky, která nechce urážet svým jednáním toho, koho má ráda. Pokory, která si uvědomuje, že cokoliv i dobrého, co dělám, nemá svůj počátek ve mně, ale v Bohu, ve zdroji všeho života a dobra. Což Terezií vedlo k tomu, že

„viděla to tak jasně, že když dělala cokoliv dobrého či když viděla, jak se něco dobrého dělá, přicházela jí na mysl zdroj té dobroty, a chápala, že bez této pomoci nezmůžeme nic, a odtud pak přistupovala k chvále Boha a obvykle přitom zapomněla na sebe a na to, co dobrého snad vykonala.

---

¹ Ž 1,3

² Srov. 1H1,2

Zdá se, že sebepoznání pro Terezii není nikdy dost, v druhé kapitole znovu připomíná:

„Ať se prochází po těchto příbytcích, nahoru a dolů a po stranách, a netísni se v jediné místnosti, vždyť Bůh jí dal tak velikou důstojnost. Ach, ať se poznává!“

„I kdyby byla sebevš, ať se toho drží, neboť ani nic jiného nemůže, i kdyby chtěla, vždyť pokora tu má být vždy při díle jako včela v úlu, bez ní by vše přišlo vniveč.“

Stále tu je ovšem nutné mít na paměti, že jde o poznání tváří v tvář druhému:

„Podle mě nikdy zcela nepoznáme sami sebe, pokud se nebudeme snažit poznat Boha: při pohledu na jeho velikost můžeme postřehnout svou vlastní ubohost, při pohledu na jeho čistotu uvidíme svou špínu, a když uvážíme jeho pokoru, uvědomíme si, jak daleko máme k pokoře my sami.“

Proč se náš pohled nesmí uváznout na poznání našich limitů, slabostí, vin, které je také plodem autentické modlitby, neboť sice „bílý předmět položený vedle předmětu ještě bělejšího se zdá být tmavý, a jsou-li naopak černé, jeden z nich se může jevit světlejším“, ale zároveň se v nás probouzí pokušení malomyslnosti a zbabělosti, pochyby, zda to celé vůbec mohu podniknout a zda konce nebudou horší než začátky. Terezie k tomu poznamenává:

„Ach, dcery, ať nás Bůh chrání, vždyť kolik duší tady d'ábel zmate! Všechny tyto nebo podobné úvahy se jim zdají být znamením pokory, ale nakonec si vůbec neporozumíme a naše sebepoznání se pokříví; a jestliže nikdy nepoodstoupíme od sebe samých, nebude na tom nic překvapivého, když nás to potká. Proto říkám, dcery, upřeme zrak na Krista, naše dobro, od něj a od svatých se totiž můžeme naučit pravé pokoře, aby se zušlechtilo naše porozumění, jak jsem už řekla, a aby toto porozumění neuvázlo v nízkostech a zbabělosti.“

Vnitřní život má jistě své požadavky a Terezie žádá, abychom zvážili, kterými záležitostmi se zabýváme skutečně zbytečně. Co z toho, co v současné době dělám, je opravdu nutné a potřebné?

Pochopme dcery, že opravdovou dokonalostí je láska k Bohu a bližnímu, čím dokonaleji zachováme tato dvě přikázání, tím budeme dokonalejší. Celá naše řehole a konstituce nejsou než prostředky k tomu, abychom na tato přikázání dbaly s větší dokonalostí. /.../ Vzájemná láska mezi vámi je tak důležitá, že bych si přála, abyste na to nikdy nezapomněly. Protože jestli budete jedna na druhé hledat maličkosti, jež někdy ani nejsou nedokonalostmi, ale my je zveličíme, naše duše může ztratit pokoj a navíc zneklidňovat ostatní - taková dokonalost by nás přišla pěkně draho.

Terezie promlouvá k sestřám, které žijí ve společném domě, kde láska k Bohu dostává prostor, aby se proloula s láskou k bližnímu. Starost o duchovní pokrok druhých se však může stát znamením přehnané horlivosti: namísto vlastních chyb budeme pozornější k chybám druhých a dopustíme, že vzájemná láska postupně vyhasne. Vše tu má nakonec být podřízeno lásce k Bohu a bližnímu, ta je „opravdovou dokonalostí“, již je vše ostatní podřízeno.